

## Utbildningsinspektion i Amsbergs skola och Kvarnsvedens skola

### UTBILDNINGINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

### Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen har inriktats mot sju områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sju områdena, som granskats utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

Resultaten:

1. Normer och värden
2. Kunskaper

Verksamheten:

3. Arbetsmiljö och delaktighet
4. Pedagogisk verksamhet och undervisning
5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Förutsättningarna:

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning
7. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. Några aspekter behandlas dock i alla aktuella verksamheter, nämligen kvalitetsarbetet, rektorsfunktionen, personalens kompetens, läromedel och utrustning, likvärdiga möjligheter vid funktionsnedsättning, stödinsatser, arbetet med övergripande hälsomål i läroplanerna, bedömning av lärandet och betygssättningen. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och författningar i övrigt. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter av jämförbara verksamheter är också betydelsefulla. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl. Rapporten avslutas med en sammanfattande bedömning som utgör underlag för Skolverkets beslut angående förbättrings- och kritikområden.

### Beskrivning av skolan/rektorsområdet

| <b>Amsbergs skola</b> | <b>Antal barn/elever/studerande</b> |
|-----------------------|-------------------------------------|
| Grundskola åk 1-5     | 76                                  |
| Förskoleklass         | 7                                   |

| <b>Kvarnsvedens skola</b> | <b>Antal barn/elever/studerande</b> |
|---------------------------|-------------------------------------|
| Grundskola åk 1-6         | 351                                 |
| Förskoleklass             | 45                                  |

| <b>Totalt Kvarnsvedens rektorsområde</b> | <b>Antal barn/elever/studerande</b> |
|------------------------------------------|-------------------------------------|
| Grundskola                               | 427                                 |
| Förskoleklass                            | 52                                  |

Kvarnsvedens rektorsområde består av Amsbergs skola och Kvarnsvedens skola. Skolorna utgör tillsammans med Forssaängskolan och Forssaklackskolan ett gemensamt upptagningsområde som i sin tur ingår i Borlänge skolområde, ett av två skolområden i Borlänge kommun. I ledningen för Kvarnsvedens rektorsområde finns förutom rektorn även två biträdande rektorer, varav en ansvarar för förskoleklasserna och fritidshemmen, den andre bl.a. för förskolan i Kvarnsveden samt för grundskolan i Amsberg.

Inspektionen i Kvarnsvedens rektorsområde omfattar förskoleklassen och grundskolan.

#### **Amsbergs skola**

Amsbergs skola ligger cirka två mil utanför Borlänge centrum i orten Norr Amsberg. Verksamheten är förlagd till ett skolhus för eleverna i årskurs 2-5 samt en nyligen uppförd skollokal för barnen i förskoleklassen och årskurs 1. Skolans huvudbyggnad är uppförd 1886 och tillbyggd 1920. Skolan är renoverad 1960 och 1990.

Vid Amsbergs skola finns en förskoleklass samt grundskola med en klass per årskurs. I skolan finns också ett integrerat fritidshem. Förskoleverksamheten bedrivs i familjedaghem. Fritidspedagoger, totalt motsvarande närmare en och en halv tjänst, arbetar förutom i fritidshemmet även i grundskolan.

#### **Kvarnsvedens skola**

Kvarnsvedens skola ligger några kilometer utanför Borlänge centrum. Verksamheten inryms i flera olika byggnader som uppförts i etapper, den äldsta och största 1902. I mitten av 1960-talet har skolan byggts till och renoverats. Skolan ligger i ett upptagningsområde med blandad bebyggelse och nära Kvarnsvedens pappersbruk.

I Kvarnsvedens skola finns två förskoleklasser samt grundskola med två till tre klasser per årskurs och en resursgrupp – Kronan – för elever i behov av särskilt

stöd. I skolan finns också ett integrerat fritidshem samt förskola. Fritidspedagoger, totalt motsvarande närmare sju tjänster arbetar, förutom i fritidshemmet, även i grundskolan samt i resursgruppen Kronan.

### Genomförandet av inspektionen i Amsbergs skola och Kvarnsvedens skola

Skolverket sände den 17 november 2003 skriftlig information till kommunen om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Inspektörsteamet med ansvar för Kvarnsvedens rektorsområde har bestått av undervisningsråden Tor Andersson och Per-Olof Artberg. Besök i Kvarnsvedens rektorsområde inleddes den 17 februari 2004 och avslutades den 20 februari 2004.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna. Skolverket följer därefter upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildningsinspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

#### Underlag

Underlaget till denna rapport består av dels dokument från kommunen och Amsbergs skola och Kvarnsvedens skola, dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt.

Formella intervjuer genomfördes med ett urval elever, föräldrar och lärare. Dessutom intervjuades eleverna i respektive skolas elevråd, den elevvårdande personalen samt rektorn. Inspektörerna besökte dessutom lektioner samt var ute under rast.

### Bedömning

#### 1. Normer och värden

Enligt skollagen skall utbildningen för barn och ungdom främja deras utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar. I läroplanerna framhålls att barnen och eleverna skall utveckla förståelse och respekt för alla människors lika värde. Skolan skall sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet. Eleverna skall också utveckla sin förmåga att göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden. Eleverna skall kunna ta ett allt större ansvar för det egna arbetet och för miljön.

Inom detta granskningsområde behandlas resultaten av arbetet för att främja vårt samhälles demokratiska värderingar och för att utveckla normer och värden enligt läroplanernas mål.

### **Grundläggande demokratiska värden och ansvarstagande**

I både Amsbergs skola och Kvarnsvedens skola uttrycker eleverna att det är viktigt att kunna påverka och att de gör sin stämma hörd genom bl.a. klassråd och elevråd. Lärare som intervjuats i Kvarnsvedens skola anser att eleverna allmänt är rättvisa, rättrådiga och att de tänker på andra. Eleverna i Kvarnsvedens skola har sett resultat av det som tagits upp i elevrådet. I Amsbergs skola uppger elever att de vill vara med och påverka, men att de inte riktigt vet hur de skall kunna påverka sin lärmiljö. Eleverna ger dock exempel på frågor där de har påverkat den yttre skolmiljön.

Eleverna i Amsbergs skola och Kvarnsvedens skola tar ansvar för såväl den fysiska miljön som det egna lärandet. Varken skadegörelse eller något nämnvärt klotter på t.ex. väggar eller elevernas bänkar kunde observeras. Enligt personal skulle ansvarstagandet för rastmaterial dock kunna förbättras, liksom för kläder som ibland blir liggande i korridorer.

Elevernas inflytande över det egna lärandet är delvis beroende av vilken lärare eleverna har, men är generellt sett lågt. I den mån det förekommer innebär det vanligtvis att eleverna får välja vissa arbetsuppgifter inom ramen för lärarens planering, oftast i svenska eller matematik. Elever som inspektörerna intervjuat anser att lärarna bestämmer det mesta. Se vidare avsnittet Arbetsmiljö och delaktighet.

### **Etiska förhållningssätt, trygghet och lust att lära**

Det har under inspektionen uppgivits att förekomsten av kränkande behandling är låg i båda skolorna. Elevernas inställning är att olikheter accepteras och att ingen skall bli t.ex. retad eller på annat sätt kränkt – ”man får vara udda”. Nya elever som inspektörerna talat med har tagits emot väl av andra elever och har fått nya kamrater oberoende av t.ex. kön eller bakgrund.

Eleverna i Amsbergs skola och Kvarnsvedens skola är öppna och enligt inspektörerna lätta att få kontakt med. I Kvarnsvedens skola kunde positiv nyfikenhet och en allmänt tillåtande atmosfär observeras i flera klassrum, korridorer och matsal. Eleverna i båda skolorna uppger att de känner sig trygga och såväl intervjuade föräldrar som personal upplever att eleverna i allmänhet är trygga. I intervjuerna med eleverna bekräftas denna beskrivning, även om det finns undantag.

Skolorna i Kvarnsvedens rektorsområde genomför årligen elevenkäten ”Klass-termometern”. Resultatet våren 2003 visar att flertalet elever trivs i skolan, att de ofta eller alltid har någon att vara tillsammans med under rasterna samt att de upplever sig ta ansvar för sitt eget arbete. Ett mindre antal elever uppger att de inte har någon att vara tillsammans med under rasterna eller att de endast ibland trivs i skolan.

Inspektörernas intryck är att flertalet elever har lust att lära, även om en del elever vid Amsbergs skola gav uttryck för ett mer begränsat intresse för skolarbetet. Vid Kvarnsvedens skola nämns många olika ämnen som ”roliga”, även om matematik verkar vara något av ett favoritämne hos många elever.

**Sammanfattningsvis** bedömer inspektörerna att skolornas resultat under normer och värden är bra och att skolorna i Kvarnsvedens rektorsområde utgör en trygg miljö för eleverna. Inspektionen visar att eleverna i praktisk handling utvecklat värderingar som i huvudsak ligger väl i linje med de nationella målen i läroplanen för förskoleklass och grundskola. Enligt inspektörerna bör dock undervisningen i Amsbergs skola utvecklas så att elevernas lust att lära stimuleras.

## 2. Kunskaper

Utbildningen skall ge kunskaper i vid mening, såväl fakta och förståelse som färdigheter och förmåga att exempelvis utvärdera sitt eget lärande och att arbeta självständigt. Skolan skall sträva efter att varje elev tillägnar sig kunskaper inom utbildningens ämnesområden och kurser men även utvecklar en tillit till sin egen förmåga och en nyfikenhet och lust att lära. Målen för lärandet anges närmare i de nationella läroplanerna och i kursplanerna.

Inom detta område granskas resultaten av det pedagogiska arbetet.

### Utveckling och lärande relaterat till läroplanens övergripande mål

Eleverna i Amsbergs skola och Kvarnsvedens skola har fått information om kunskapsmål i olika ämnen. Vidare har hemmen informerats om skolans lokalt bearbetade kursplaner och fått hem Borlänge kommuns häfte om "minimikunskapskrav" i svenska, engelska och matematik<sup>1</sup>.

Någon gemensam metod för utvärdering av den enskilde elevens lärande finns det inte och eleverna genomför i låg utsträckning någon egentlig utvärdering av sitt eget sätt att arbeta eller lära, vare sig själva eller tillsammans med läraren.

Eleverna i de två skolorna kan arbeta såväl självständigt som i par eller grupp samt lyssna till t.ex. andra elevers redovisningar eller till läraren. En vanlig arbetsform är självständigt arbete i kombination med visst samarbete med den som sitter bredvid.

### Kunskaper relaterade till mål

Rektorsområdet sammanställer årligen elevernas resultat i svenska, engelska och matematik i årskurs 5. Av resultaten våren 2003 framgår att den övervägande delen av eleverna nådde målen i dessa ämnen. Resultaten visar dock att en relativt hög andel av eleverna i Kvarnsvedens rektorsområde, drygt 20 procent, inte nådde målen i matematik. Enligt rektorn beror detta på tillfälligheter. Enligt inspektörerna bör det dock genomföras en analys av resultaten i främst matematik, men även i engelska, och åtgärder vidtas för ökad måluppfyllelse. Föräldrarna i Amsbergs skola uppger att det finns en oro för att eleverna i Amsbergs

---

<sup>1</sup> För att ge lärarna stöd för en bedömning om eleverna uppnått kursplanernas kunskapskrav har Borlänge kommun arbetat fram kommunala minimikunskapskrav i ämnena svenska, engelska och matematik. Kraven finns publicerade i häftet "Minimikunskapskrav Svenska Engelska Matematik för grundskolan i Borlänge" som alla elever och föräldrar i rektorsområdet har fått. Se vidare Skolverkets kommunövergripande rapport avseende Borlänge kommun.

skola har sämre kunskaper än övriga skolor och att detta visar sig då eleverna byter skola till årskurs 6.

En samlad bild över elevernas kunskapsresultat för andra ämnen än i svenska, engelska och matematik saknas i rektorsområdet. Kunskaperna om resultaten i övriga ämnen "bärs" istället av de enskilda lärarna och redovisas t.ex. vid utvecklingssamtalet. För att kunna göra en samlad bedömning av elevernas resultat bör skolan vid lämplig tidpunkt, t.ex. i årskurs 5, göra en sammanställning av resultaten i samtliga ämnen. Det är därvid viktigt att de olika kunskapskvaliteterna fakta, färdighet, förståelse och förtrogenhet beaktas.

**Sammanfattningsvis** finner inspektörerna att möjligheten att bedöma skolornas samlade resultat är begränsad och Kvarnsvedens rektorsområde bör därför utveckla system för att redovisa elevernas kunskapsutveckling i samtliga ämnen. Sammantaget är det ändå inspektörernas bedömning att utveckling och lärande ligger i linje med läroplanens och kursplanernas mål, men att särskilda insatser bör göras för att ge alla elever förutsättningar att nå målen där måluppfyllelsen är låg. Formerna för elevens och lärarens gemensamma utvärdering av elevens lärande bör också utvecklas.

### 3. Arbetsmiljö och delaktighet

Enligt skollagen skall verksamheten i skolan vara utformad i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar där skall främja aktning för varje människas egenvärde, respekt för vår gemensamma miljö samt jämställdhet mellan könen. Särskilt skall den som verkar inom skolan aktivt motverka alla former av kränkande behandling. All personal skall samverka med elever och föräldrar i arbetet för att forma en god miljö – fysiskt och psykosocialt - för utveckling och lärande.

Granskningen gäller hur man i verksamheten arbetar för en god miljö och för att förebygga kränkningar och ge möjlighet till delaktighet och samverkan.

#### Samverkan i skolmiljön

I Amsbergs skola och Kvarnsvedens skola har man klassråd fr.o.m. årskurs 3. Respektive skola har också ett elevråd med representanter för olika klasser. Av vad som framkommit under inspektionen fungerar såväl klassråd som elevråd relativt väl som organ för samverkan med eleverna. Många av de frågor som tas upp i klassråden och elevråden handlar om skolmiljön, t.ex. införskaffande av material till rasterna.

För samverkan med föräldrarna finns i respektive skola ett skolråd med föräldrarepresentanter för de olika klasserna. Enligt inspektörerna fyller skolrådet en viktig funktion för samverkan mellan skola och hem.

I de båda skolorna finns det nedtecknade regler som gäller alla på skolan och som årligen skickas till hemmen. De är framtagna i samverkan med skolråd och elever och revideras årligen varvid personal, skolråd och elevråd ges möjlighet att komma med synpunkter. Enligt elevrådet i Kvarnsvedens skola skulle man dock vilja vara mer delaktig i utformningen av trivselreglerna: "Det handlar ju om vår framtid", menar en elev. Enligt inspektörerna är skolornas normer kända även om eleverna inte alltid kan relatera dem till något särskilt dokument eller ordalydelse. I många klassrum finns även regler som tagits fram i den egna

klassen av eleverna och läraren tillsammans. Ibland är dessa utformade som beskrivningar av hur en bra kompis skall vara.

I skolornas skriftliga information till hemmen står det att skolan vid tillrättavisning av en elev följer gällande bestämmelser. I dokumentet beskrivs olika åtgärder som respektive skola, elevråd och skolråd kommit överens om skall vidtas om en elev missköter sig eller på annat sätt uppträder olämpligt. Av dokumentet framgår bland annat att en elev som uppträder störande under lektioner i ett visst ämne kan beredas undervisning i annan form och i annan elevgrupp under en viss tid. Under inspektionen har det framkommit att åtgärden tillämpats under enstaka lektioner. Från skolledningen uppges att man tror att en sådan åtgärd uppfattas som ett straff för den berörda eleven.

Enligt skolförfattningarna har rektor stor frihet att fördela och därmed flytta elever mellan klasser och grupper. Flyttning får dock inte innebära en disciplinär åtgärd mot den som flyttas. Att som vid Kvarnsvedens rektorsområde flytta en elev till en annan klass under en eller flera lektioner som en disciplinär åtgärd är således inte förenligt med skolförfattningarna.

Elevernas inflytande över det egna lärandet är generellt sett lågt i båda skolorna. Vanligt är att eleverna får välja vissa arbetsuppgifter i ett arbetsschema som läraren har utformat. Ofta anknyter uppgifterna till ämnena svenska eller matematik.

Enligt läroplanen skall skolan sträva efter att varje elev tar ett personligt ansvar för sina studier och sin arbetsmiljö. Inspektörerna tar inte ställning till vilka former elevernas inflytande över det egna arbetet och för skolmiljön skall anta men vill ändå framhålla vikten av att inflytandet inte begränsas till olika samverkansorgan. Inspektörerna vill även påpeka att en förutsättning för verkligt inflytande är att eleverna känner till målen för utbildningen samt att de får redskap för att utöva inflytandet.

### **Arbetet mot kränkande behandling**

I såväl Kvarnsvedens skola som Amsbergs skola arbetas det aktivt för att skapa ett gott psykosocialt klimat och att förebygga kränkande behandling. I Kvarnsvedens skola används i förebyggande syfte och i varierande grad och omfattning olika metoder, t.ex. Projekt Charlie som bl.a. handlar om hur en bra kompis skall vara. I vissa årskurser arbetar en dramapedagog med dramaövningar. Vidare finns i rektorsområdet en antimobbingsgrupp som träffas en gång i månaden. Gruppen består av en representant för skolledningen, personalrepresentanter och skolsköterskan. Kuratorn kallas vid behov.

Enligt personalen på skolorna upptäcks kränkande behandling genom observationer samt genom att elever och föräldrar berättar om något särskilt inträffat. I årskurserna 3-6 i Kvarnsvedens skola är två elever per klass kamratstödjare vilket bl.a. innebär att de skall finnas till hands på rasterna och se vad som händer. Rastvakterna i Kvarnsvedens skola är lätta att hitta då de är försedda med korta "axelöverdrag" i neongrönt.

När personalen får uppgifter om konflikter eller kränkningar försöker man reda ut det hela med de inblandade eleverna så snart som möjligt. Om detta inte lyckas eller om det som skett är allvarligt kontaktas hemmet. Vad som är "all-

varligt” avgörs från fall till fall. Elever som använder kränkande språk får omedelbara tillrättavisningar och om kränkningarna upprepas kontaktas hemmet. De föräldrar som inspektörerna intervjuade var i huvudsak nöjda med skolans arbete mot kränkande behandling.

Kvarnsvedens rektorsområde har en ”Plan för arbete mot kränkande behandling” som omfattar olika former av kränkande behandling, dock inte situationer som kan uppstå mellan en vuxen och en elev. Av planen, som har tagits fram av personalen, framgår skolans förebyggande arbete mot kränkande behandling samt vilka åtgärder som skall vidtas när någon blivit utsatt för mobbning. Vare sig elever eller föräldrar var förtrogna med skolans handlingsprogram mot kränkande behandling.

Av vad som framkommit under inspektionen fungerar skolornas arbete för att upptäcka och motverka kränkande behandling bra. Som en liten men ändå viktig del i detta arbete vill inspektörerna frambålla systemet vid Kvarnsvedens skola där rastvakterna genom axelöverdrag är lätta att identifiera. Rektorsområdets handlingsprogram mot kränkande behandling bör dock revideras så att det i alla delar utgår från begreppet kränkande behandling och inte från den snävare definitionen mobbning. Handlingsprogrammet bör även behandla perspektivet om en elev känner sig kränkt av en vuxen. Vidare vill inspektörerna uppmärksamma läroplanens krav på att kontakt skall upprättas mellan skola och hem om det uppstår problem och svårigheter för eleven i skolan. Inspektörerna vill även understryka vikten av att såväl elever som föräldrar engageras i skolans arbete med att ta fram t.ex. trivselregler och handlingsprogram mot kränkande behandling.

#### **Skolhälsovård och elevhälsa**

Förutom mottagning och fastställda hälsokontroller har skolsköterskan hälso-samtal med alla elever i årskurs 4, då även föräldrarna deltar.

Som en hälsofrämjande aktivitet i Kvarnsvedens skola går eleverna i förskoleklassen till årskurs 3 ut en eftermiddag per vecka till den närlägnade skogen. Eleverna i årskurs 4-6 cyklar till aktiviteter som ligger inom rimligt avstånd. I Amsbergs skola deltar eleverna i förskoleklassen till årskurs 2 regelbundet i längre promenader.

**Sammanfattningsvis** finner inspektörerna att rektorsområdets arbete för en bra psykosocial och fysisk arbetsmiljö allmänt är av god kvalitet, liksom skolornas arbete för att upptäcka och motverka kränkande behandling. Rektorsområdets handlingsprogram mot kränkande behandling bör dock revideras i enlighet med bestämmelserna i bl.a. läroplanen.

Arbetet med att successivt öka elevernas inflytande över det egna lärandet bör förbättras.

Att som en disciplinär åtgärd, flytta en elev till en annan klass under en eller flera lektioner är inte förenligt med skolförfattningarna.

#### 4. Pedagogisk verksamhet och undervisning

Arbetet för att nå de nationella målen för utveckling och lärande skall främst utformas av eleverna och personalen. Skolan skall samverka med hemmen. Läroplanerna, andra statliga förordningar och kursplanerna ger riktlinjer för arbetet. Det finns bestämmelser om timplaner och ämnes- och kursstruktur, riktlinjer för stödinsatser, för betygssättning och utvecklingssamtal, för utbildning på arbetsplatser, en garanterad undervisningstid etc. Målen i kursplanerna ger dessutom vägledning för arbetssätten genom att beskriva vilka kunskaper, färdigheter och övrig utveckling barnen och ungdomarna skall nå.

Granskningen riktas mot hur man arbetar för att nå målen och hur man anpassar arbetet till olika behov.

##### Lokala mål och innehåll

I Kvarnsvedens rektorsområde har lokala bearbetningar av de nationella kursplanerna för de olika ämnena gjorts. Dessa ses årligen över och revideras. Vidare finns Borlänge kommuns häfte med s.k. minimikunskapskrav i svenska, engelska och matematik som anger lokala tolkningar avseende uppnåendemålen i dessa ämnen.

##### Organisering av undervisningen och tidsanvändningen

Den vanligaste organisationsformen i Kvarnsvedens skola är den sammanhållna klassen där klassläraren arbetar i en årskurs och ansvarar för undervisningen i flertalet ämnen. I framförallt de lägre årskurserna förekommer det dock arbete i mindre grupper, vilket bl.a. möjliggörs genom att fritidspedagoger arbetar i skolan. I årskurs 4-5 i Amsbergs skola arbetar huvudsakligen tre lärare tillsammans i ett arbetslag. Inom arbetslaget har lärarna undervisning i klasserna utifrån sin utbildning och ämneskompetens.

##### Individanpassning, individuell studieplanering och stöd

Elevvårdsfrågor, både övergripande och enskilda elevärenden, är en stående punkt vid personalkonferenser och klasskonferenser. I rektorsområdet finns det ett lokalt resursteam som består av en speciallärare, skolsköterskan, talpedagog, kuratorn och rektorn. I teamet diskuteras vilka åtgärder som bör vidtas, t.ex. kontakt med föräldrar, utredning hos psykolog eller andra åtgärder som syftar till kartläggning av en elevs stödbehov. Vid behov genomförs elevvårdskonferens. Inom Borlänge skolområde finns ytterligare resurser för utredningar och rådgivning.

I rektorsområdet finns, förutom de lärare som arbetar i skolans resursgrupp, fyra lärare som arbetar specifikt med elever i behov av särskilt stöd. En av dessa är placerad i Amsbergs skola, de övriga i Kvarnsvedens skola med viss handledande funktion gentemot lärarna i Amsbergs skola. Några elever får särskilt stöd inom ramen för den vanliga klassundervisningen, vanligtvis genom att de undervisas utanför klassrummet. I Kvarnsvedens skola finns det en särskild resursgrupp – Kronan – med sju elever som har större delen av sin undervisning i gruppen. Även andra elever får undervisning i gruppen i ett eller flera ämnen.

För elever som har svårigheter i svenska, engelska och matematik skrivs åtgärdsprogram. I andra ämnen finns det i dagsläget inga åtgärdsprogram. Programmen upprättas vanligtvis av specialläraren eller specialpedagogen i samverkan med klassläraren, eleven och föräldrarna. De innehåller rubrikerna mål, delmål, metod, avstämning samt ansvarig för åtgärderna. Föräldrarnas underskrift krävs och insatta åtgärder följs upp.

Enligt inspektörerna finns det i Kvarnsvedens rektorsområde väl fungerande rutiner samt utrednings- och analysförfaranden för att identifiera och åtgärda elevers behov av särskilt stöd. Inspektörerna vill dock framhålla skyldigheten att upprätta åtgärdsprogram om det framkommit att en elev är i behov av särskilda stödåtgärder, detta oavsett ämne eller hur behovet i övrigt yttrar sig. Samverkan med elevens vårdnadshavare skall därvid eftersträvas, men det finns inget krav på att de skall skriva under ett åtgärdsprogram.

Studiehundledning på modersmålet erbjuds inte. Enligt skolans rektor finns det inte heller för närvarande något sådant behov.

### **Arbetsätten**

Vid de besökta lektionerna i Amsbergs skola konstaterade inspektörerna att eleverna oftast arbetade enskilt med tilldelade arbetsuppgifter. Få exempel gavs där elever arbetade tillsammans två och två eller i grupp. Även ett laborativt inslag med viktmätning i matematik observerades. Enligt eleverna är sådana inslag ovanliga men uppskattade. Enligt lärarna förekommer temaarbeten och grupparbeten där eleverna arbetar tillsammans.

Under lektionsbesöken i Kvarnsvedens skola observerades t.ex. enskilt arbete i arbetsböcker, redovisningar inför klassen, genomgångar av läraren samt undersökande och problemlösande arbetssätt. Vidare gavs exempel på undervisning där olika ämnen integrerats, t.ex. historia och bild eller teknik och geografi.

I båda skolorna används periodvis och i alla klasser utom i förskoleklassen och årskurs 1 de s.k. NTA-lådorna som innehåller experimentellt material anknutet till olika teman inom det naturorienterade ämnesområdet. Förskoleklassen och årskurs 1 har istället ett tema per läsår.

### **Vägledning, utvecklingssamtal och utvärdering av lärandet**

Utvecklingssamtal genomförs och fungerar bra enligt intervjuade elever och föräldrar. I samband med utvecklingssamtalet går läraren och eleven bl.a. igenom vad som tillförts elevens utvecklingspärm sedan föregående samtal. Vanligtvis vänder sig läraren till eleven under samtalet, varvid elevens starka sidor och utvecklingsområden tas upp.

Eleverna genomför i låg utsträckning någon egentlig utvärdering av sitt eget sätt att arbeta eller lära, vare sig enskilt eller tillsammans med läraren. I vissa klasser förekommer dock s.k. reflektionsböcker, ibland med lärarens kommentarer. Varje elev har också en s.k. utvecklingspärm som följer barnet från förskolan t.o.m. elevens sista år vid skolan. Eleverna väljer själva ut vilka elevarbeten som skall sitta i pärmen. I pärmen finns även bl.a. de överenskommelser (utvecklingsprogram) som skrivs under utvecklingssamtalet. Även muntlig och "spontan" utvärdering förekommer i helklass eller individuellt. Utvärdering av elevens

lärande görs också i samband med utvecklingssamtalet, men några gemensamma metoder för - eller syn på - utvärderingen av de enskilda elevernas lärandeprocess finns det inte.

#### **Samverkan och öppenhet**

Kvarnsvedens skola har ett samarbete med Kvarnsvedens pappersbruk, vilket bl.a. har lett till att man i en del klasser i skolans högre årskurser arbetar med ett "datastyrt lego" men också till återkommande studiebesök på pappersbruket. Amsbergs skola samverkar med närsamhället då det gäller bygdens historia.

**Sammanfattningsvis** bedrivs i Kvarnsvedens skola en pedagogisk verksamhet av god kvalitet. Lokala planeringar och mål ligger i linje med nationella mål och riktlinjer och styr undervisningen. Kunskapssynen och synen på lärandet speglar de som uttrycks i läroplanen och inslag av undersökande arbetssätt förekommer. Den pedagogiska verksamheten i Amsbergs skola bedöms sammantaget som godtagbar. Lokala planeringar och mål ligger i linje med nationella mål och riktlinjer och styr undervisningen. Arbetssätt och arbetsformer behöver dock utvecklas, bl.a. för att främja elevsamverkan och undersökande arbetssätt.

Vidare bedömer inspektörerna att såväl individanpassning som stöd till enskilda elever fungerar bra i båda skolorna.

#### **5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete**

Kommunerna har ett övergripande ansvar för förskoleverksamheten, skolbarnsomsorgen och skolan på lokal nivå. Kommunerna är också huvudmän för de flesta verksamheterna. Läroplanerna lägger tydliga ansvarsområden på rektor och personal för skolornas inre organisation och arbete. Sammantaget har dessa skyldighet att se till att rätten till utbildning och till att nå nationella mål tillgodoses.

Frågor som behandlas vid inspektionen är exempelvis om verksamheten har en ledning enligt de nationella bestämmelserna, hur denna fungerar i praktiken och om det finns system för att säkra och förbättra kvaliteten i utbildningen samt värna enskildas rättsäkerhet.

#### **Ansvarsfördelning, beslutsordning och kommunikation**

Samtliga rektorer inom Borlänge skolområde träffas en gång i månaden tillsammans med områdeschefen. Dessa möten innehåller information och diskussion om såväl pedagogiska som praktiska frågor. Skolledningen inom Forssa delområde träffas cirka en gång i månaden varvid bl.a. frågor som rör ekonomi, organisation och elever tas upp.

#### **Rektors ansvar, befogenheter och funktion**

I ledningen för Kvarnsvedens rektorsområde finns förutom rektorn även två biträdande rektorer, varav en ansvarar för förskoleklasserna och fritidshemmen, den andre bl.a. för förskolan i Kvarnsvedens skola samt för grundskolan i Amsbergs skola. Rektorn är väl förtrogen med verksamheten i Kvarnsvedens skola där hon ofta besöker klasserna och ibland även vikarierar. Såväl elever som föräldrar vet vem som är rektor i skolan. Personalen i Kvarnsvedens skola anser vidare att rektorn lyssnar, att hon är diplomatisk och att hon leder verksamheten med fast hand. De uppger vidare att rektorn är pedagogisk ledare

genom att uppmuntra och ge stöd men också genom att driva utveckling. Rektorn deltar även i skolans personalkonferens varannan vecka.

I Amsbergs skola tjänstgör en av de biträdande rektorerna i rektorsområdet en dag i veckan. Det är också med honom som personalen har den huvudskaliga kontakten. Rektorn besöker vanligtvis Amsbergs skola en gång varannan vecka i samband med en personalkonferens eller om något särskilt inträffar. Personalen upplever att det inte finns någon pedagogisk ledning av Amsbergs skola och de saknar också en sådan ledning. Föräldrar som intervjuats i Amsbergs skola är osäkra på vem som är rektor och de elever som intervjuats tror att en av de biträdande rektorerna är rektor för skolan.

Rektorn anser att hon tar ett övergripande ledningsansvar för den pedagogiska utvecklingen i rektorsområdet. Rektorn medger dock att det pedagogiska ledarskapet är eftersatt på Amsbergs skolan och att hon inte är lika förtrogen med verksamheten där som i Kvarnsvedens skola.

För att skapa en röd tråd i elevernas lärande har alla skolorna i upptagningsområdet återkommande pedagogiska diskussioner.

Vid inspektionen uppmärksammades inspektörerna på att det i en klass i Amsbergs skola förekommit en mycket orolig inlärningsmiljö, framförallt under senare delen av höstterminen 2003 och i början av vårterminen 2004. Skolans ledning skall ha uppmärksammats på att situationen var allvarlig i mitten av höstterminen och då genomfört vissa insatser. Situationen blev dock akut några veckor in på vårterminen 2004. Vid inspektionstillfället var läget i klassen klart förbättrat, vilket framkom under intervjuerna. Skolans ledning har bedömt att eleverna behöver bearbeta det som hänt ytterligare genom stöd av kuratorn.

Inspektörerna vill med anledning av det inträffade påpeka skyldigheten för skolan att skyndsamt och resolut vidta åtgärder för att komma tillrätta med förhållanden som innebär att elever inte mår bra. Elevernas rätt till en god arbetsmiljö, och därmed en miljö för lärande, får aldrig åsidosättas. Att skolledningen redan relativt tidigt under hösten 2003 kände till att eleverna i en klass i Amsbergs skola inte hade en bra arbetsmiljö föranleder inspektörerna att påpeka att varje skola och ytterst huvudmannen måste ha en beredskap och rutiner för att snabbt komma till rätta med förhållanden som innebär en icke acceptabel lärmiljö och arbetsmiljö.

### **Kvalitetssäkring och förbättringsarbete**

I Kvarnsvedens rektorsområde finns det en lokal arbetsplan som beskriver olika verksamhetsområden som elevråd, elever i behov av särskilt stöd, mobbning, föräldrainflytande och utvecklingssamtal.

Verksamheten vid skolorna utvärderas genom att man följer ett s.k. "utvärderingshjul" som visar när olika utvärderingar och enkäter skall göras. Bland annat utvärderas den lokala arbetsplanen. Genom årliga elev- och personalenkäter följs den psykosociala arbetsmiljön upp och svaren sammanställs och diskuteras i kollegiet, klasserna samt skolrådet.

Skolorna i rektorsområdet har var sin kvalitetsredovisning för läsåret 2002/03. De innehåller inledande beskrivningar av verksamheten samt målområden som även återfinns i den kommunala skolplanen: barnens personliga utveckling och

kunskapsutveckling samt elevers respektive föräldrars möjlighet till inflytande, delaktighet ansvar. Kommentarer till respektive målområde är huvudsakligen skrivna som en form av verksamhetsberättelse.

Lärarna upplever att de inte varit delaktiga i arbetet med att ta fram skolans kvalitetsredovisning och de uppger att den är gjord av en centralt placerad tjänsteman i kommunen. Rektorn uppger att personalen fått svara på frågor i en enkät som ett externt företag sammanställt och som personalen sedan har fått kommentera. Rektorn har sedan skrivit själva kvalitetsredovisningen som även utgjort underlag för planeringen av kompetensutvecklingen.

Övergripande bedömer inspektörerna att det pågår ett ambitiöst kvalitetsarbete och inspektörerna vill särskilt framhålla de enkäter som genomförs för att kartlägga den psykosociala miljön i skolorna. Det systematiska arbetet med att utvärdera och följa upp verksamheten kan dock förbättras. Det är därvid viktigt att skapa tydliga processer så att utvärderingar och kvalitetsredovisningen fungerar som funktionella redskap för verksamhetsutveckling och inte minst att personalen är delaktig. Goda förutsättningar för detta ges om de mål som skall utvärderas noggrant preciserar vad man vill uppnå under den avsedda perioden och där resultaten redovisas och analyseras. Inspektörerna vill även peka på vikten av att målen relaterar till såväl värdegrundsmål som kunskapsmål.

#### **Rättssäkerhetsfrågor**

Rektorn uppger att det för flera av eleverna i resursgruppen Kronan vid Kvarnsvedens skola fattats beslut om anpassad studiegång. Däremot är rektorn osäker på om det har fattats eller borde ha fattats beslut om placering i särskild undervisningsgrupp.

Inom rektorsområdet finns det fyra elever som är placerade i särskilda s.k. utvecklingsgrupper i Resursskolan inom Borlänge skolområde. Med detta avses grupper där undervisning specialiserats på t.ex. elever med koncentrationssvårigheter eller andra inlärningshinder. Beslut om placering i särskild undervisningsgrupp har fattats för de aktuella eleverna. Enligt rektorn för Kvarnsvedens rektorsområde är hon formellt rektor för eleverna medan rektorn för Resursskolan har verksamhetsansvaret för dessa elever. Inspektörerna vill med anledning härav peka på att det aldrig får råda några som helst oklarheter vem som är rektor för en viss elev.

**Sammanfattningsvis** finner inspektörerna att ledarskapet vid Kvarnsvedens skola är av god kvalitet. Rektorn fungerar mycket bra som chef för personalen och tar även ett övergripande ledningsansvar för den pedagogiska utvecklingen. Motsvarande ledarskap behöver dock förbättras vid Amsbergs skola.

Arbetet med att säkra och förbättra kvaliteten i utbildningen i Kvarnsvedens rektorsområde är av god kvalitet men kan förbättras och förtydligas.

Under inspektionen har det framkommit en osäkerhet om erforderliga beslut fattats när det gäller elever i rektorsområdets resursgrupp. Enligt inspektörerna är det av yttersta vikt att rektor har kontroll över vilka beslut som fattas i t.ex. enskilda elevärenden. Skolan bör därför utarbeta rutiner som säkerställer en sådan kontroll.

## 6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning

Lika tillgång till utbildning, oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, är en grundprincip för det offentliga skolväsendet. Barn- och ungdomsutbildningen omfattar förskoleklassen, grundskolan, den obligatoriska särskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Det skall finnas lika möjligheter till utbildning för barn och ungdomar med olika funktionsnedsättningar och möjligheter till utbildning i särskilda utbildningsformer. Inom skolformerna skall det också finnas olika möjligheter för eleverna att individuellt göra val av ämnen, program, inriktningar och kurser. En skola kan, enligt skollagen, profilera sig för att tillgodose olika elevers behov eller öka elevernas motivation för lärande.

Granskningen gäller om det finns tillgång till utbildning i den omfattning och med den valfrihet som anges i de statliga bestämmelserna. Även informationen om möjligheter till olika val av fördjupning, kurser, skolor och utbildningsvägar behandlas.

### Tillgång till verksamhet/utbildning och till särskilda utbildningsformer

För att säkerställa den garanterade undervisningstiden har skolorna i upptagningsområdet en gemensam timplan. Samtliga rektorer stämmer årligen av hur timmarna skall fördelas i olika årskurser.

Elevers val anordnas i de båda skolorna som tre temadagar per läsår varvid eleverna ibland får välja mellan några olika aktiviteter, såsom idrott, matlagning eller trafik. Förslag på temaaktiviteter kommer bl.a. från eleverna och flera klasser arbetar tillsammans under temadagen. Inom ramen för elevers val erbjuds även s.k. forskning för den elev som så önskar. De elever som inspektörerna talade med kände inte till begreppet elevers val.

I den nationella timplanen för grundskolan anges att eleverna skall ha 382 timmar i elevers val under sin grundskoletid. I grundskoleförordningen anges att undervisningen i elevers val syftar till att fördjupa och bredda kunskaper i ett eller flera ämnen och att eleverna skall erbjudas ett allsidigt urval av ämnen. Av vad som uppgivits under inspektionen genomförs elevers val i Amsbergs skola och Kvarnsvedens skola huvudsakligen som temadagar utan någon egentlig anknytning till något ämne eller reell valmöjlighet för eleven. Ämnet elevers val är inte heller känt hos de elever som inspektörerna samtalat med. Det är därför inspektörernas samlade bedömning att skolorna för närvarande inte uppfyller författningarnas krav vad gäller elevers val.

Elever i behov av undervisning i svenska som andraspråk får sådan undervisning som alternativ till undervisningen i svenska.

Elever med funktionshinder får särskilt stöd beroende på funktionshinder.

Inga elever får sin undervisning under vad som i skollagen anges som särskilda utbildningsformer.

### Information om utbildning

Varje klasslärare informerar skriftligt om den egna klassen genom veckobrev eller i förskoleklasserna genom månadsbrev. Vidare informeras elever och föräldrar inför övergång till den mottagande Forssaklackskolan då eleverna skall

börja årskurs 6 respektive årskurs 7. Enligt skolans rektor informeras hemmen även om elevers och föräldrars olika rättigheter respektive skyldigheter.

**Sammanfattningsvis** bedömer inspektörerna att eleverna generellt har god tillgång till utbildning. Skolorna uppfyller dock för närvarande inte författningarnas krav vad gäller elevens val.

Skolornas information till elever och föräldrar är av god kvalitet.

## 7. Resurser

Huvudmannen och skolans ledning beslutar hur och med vilka resurser utbildningen skall genomföras för att de lärande skall nå de nationella målen för utbildningen. I skollagen finns dock bestämmelser om några viktiga förutsättningar för att säkra kvaliteten i utbildningen. Dessa avser främst krav på personalens kompetens, tillgång till ändamålsenliga lokaler, läromedel och annan utrustning som behövs för en tidsenlig utbildning. Även principerna för resursfördelningen aktualiseras vid inspektionen.

### **Personalresurser, personalens kompetens och kompetensutveckling**

Personalen i förskoleklassen och grundskolan i Kvarnsvedens skola består av nära 29 heltidstjänster, vilket motsvarar 7,4 lärare per 100 elever avseende grundskolan. Personalen i förskoleklassen och grundskolan i Amsbergs skola består av ungefär sex lärartjänster, vilket motsvarar 6,9 lärare per 100 elever i grundskolan. Tillkommer gör de timmar som t.ex. fritidspedagoger arbetar i grundskolan.

I stort sett all personal i Kvarnsvedens rektorsområde har en utbildning för den undervisning de i huvudsak bedriver. I Amsbergs skola har fyra av lärarna fast anställning medan övriga tre har vikariat som avslutas till sommaren 2004. Ingen av skolans lärare har arbetat längre än fem år på skolan och flera lärare är relativt nyutbildade.

Flera lärare i rektorsområdet har specialpedagogisk utbildning eller speciallärarutbildning. Två av dessa arbetar i resursgruppen Kronan, där även bl.a. en fritidspedagog tjänstgör. I Amsbergs skola arbetar lärare som har utbildning för undervisning i årskurs 1-7 med elever i behov av särskilt stöd. Dessutom arbetar två andra lärare viss tid i klasserna med att ge elever särskilt stöd, varav en med 20 poängs utbildning i specialpedagogik.

I Kvarnsvedens rektorsområde finns det ingen egentlig fortbildningsplan, men rektorn uppger att kompetensutvecklingen utgår från såväl individuella önskemål som skolans behov. Gemensamma satsningar görs under läsåret 2003/04 inom områden som olika lärstilar och lärarrollen. Individuella fortbildningar genomförs bl.a. i engelska, idrott och specialpedagogik. Erfarenheterna från fortbildning återförs till kollegiet, bl.a. via "Pedagogiska caféer". Lärarna är i huvudsak nöjda med den fortbildning de får.

Enligt inspektörerna har personalen den utbildning som krävs för uppdraget och de deltar i kompetensutveckling. I Amsbergs skola finns det många lärare som arbetat kort tid på skolan och flera av dem har vårterminen 2004 vikariat. Enligt inspektörerna kan detta ha lett till att den pedagogiska utvecklingen av verksamheten blivit lidande.

### **Läromedel och utrustning**

Läromedel och annat pedagogiskt material i Kvarnsvedens skola är anpassade till de krav en tidsenlig utbildning kräver. Även läromedlen i Amsbergs skola är i huvudsak tidsenliga, men lärarna uppger att en del läromedel är gamla.

I biblioteket i Kvarnsvedens skola finns det tio datorer som ibland används för gruppundervisning i "datorkunskap". Även i klassrummen finns det enstaka datorer, men dessa används sparsamt eller inte alls, främst beroende på att de inte fungerar tillfredsställande eller på grund av att de inte är uppkopplade mot Internet.

Amsbergs skola har tre datorer, varav två är tillgängliga för eleverna. I inspektionen kan konstateras att datoranvändningen på skolan är sparsam, men att den förekommer i viss utsträckning då eleverna använder datorn till enskilda dataprogram i exempelvis engelska och som "skrivmaskin".

### **Lokaler**

Lokalerna i Kvarnsvedens skola svarar mot de pedagogiska kraven i utbildningen men är generellt i behov av renovering såväl invändigt som utvändigt. Vidare saknas det grupprum. Andra brister som aktualiserats under inspektionen är bl.a. att belysningen är dålig i vissa klassrum, störande ljud från andra våningsplan och att det finns för få toaletter. Vidare uppges att duscharna vid omklädningsrummen är smutsiga, liksom flera toaletter. Även lokalerna i Amsbergs skola svarar mot de pedagogiska kraven för utbildningen. Däremot är värme och ventilation i några salar mindre tillfredsställande.

### **Resursfördelning**

Budgeten bygger på ett avtal mellan skolområdet och beställarkansliet. Rektorsområdet får en tilldelning med en summa per elev. Därefter har rektorn ansvar för att inom sin ram fördela medlen efter behov.

**Sammanfattningsvis** bedömer inspektörerna att personalens kompetens liksom läromedel och materiel allmänt är av god kvalitet. Lokalerna är ändamålsenliga, men den fysiska miljön i båda skolorna kan förbättras. Inspektörerna vill påpeka behovet att se över skolornas IT-utrustning.

### **Sammanfattande bedömning**

Inspektörerna bedömer att verksamheten i Kvarnsvedens rektorsområde övergripande är av god kvalitet. Personalen arbetar ambitiöst för att främja elevernas lärande. I skolorna arbetas det vidare aktivt för att skapa ett gott psykosocialt klimat. Enligt inspektörerna finns det i Kvarnsvedens rektorsområde väl fungerande rutiner samt utrednings- och analysförfaranden för att identifiera och åtgärda elevers behov av särskilt stöd. Inspektörerna finner även att skolorna har ett väl utvecklat samarbete med närsamhället.

Se även bedömningarna under respektive avsnitt där andra väl fungerande verksamhetsdelar eller förhållanden beskrivs.

Det finns dock behov av förbättringsinsatser inom följande områden:

- systematisk redovisning av elevernas kunskapsutveckling i samtliga ämnen,
- särskilda insatser för att ge alla elever förutsättningar att nå målen där måluppfyllelsen är låg,
- elevens inflytande över och utvärdering av det egna lärandet,
- skolornas handlingsprogram mot kränkande behandling,
- elevsamverkan och undersökande arbetssätt i Amsbergs skola,
- det pedagogiska ledarskapet vid Amsbergs skola,
- det systematiska kvalitetsarbetet,
- rutiner över vilka beslut som har fattats i t.ex. enskilda elevärenden,
- skolornas IT-utrustning samt
- den fysiska miljön.

Det finns också sådana brister i verksamheten att författningarnas krav inte uppfylls. Bristerna inom nedan angivna områden skall snarast åtgärdas.

- Störande elever har som otillåten åtgärd flyttats till en annan klass under enstaka lektioner. (6 kap. 9-10 §§ grundskoleförordningen).
- Eleverna erbjuds inte elevens val (2 kap. 19-20 §§ grundskoleförordningen).

Datum

Ort

2004-08-19

Stockholm

Tor Andersson

Per-Olof Artberg